

Förord TORP OCH TORPARMINNEN.	4
NAMN PÅ ÖDETORP	6
TORPVANDRINGAR – BESKRIVNINGAR AV TORP	8
1. GRÅMON – ANTINIMON	8
2. ROM – HÖGMOFALLET	8
3. RYGGHEM	9
4. KARLSTORP – GÄVERTS	9
5. FINNEMATSTORP – FINNOLLES – TÄRNEFALLET	9
6. KARI LINDS STUGA	10
7. SULIS STUGA	10
8. DALABÄCKEN	10
9. SPÅNGES - SPÅNGALYCKAN	10
10. SAMFALLET - SKOMAKARNS	10
11. SAMMFALLET - EMMAS STUGA	10
12. DAVIDSTORP – TRYCKARNS	10
13. DAVIDSTORP – LINDS	11
14. DAVIDSTORP – ALFREDS	11
15. SKOMAKARETORP – KARLS STUGA	11
16. SKOMAKARETORP – VÄSTERÄNG – LINAS STUGA	11
17. GRÄSSJÖN – NÅLÄNGEN	11
18. BRÅTEN – MAGNUSSONS	11
19. BRÅTEN – PELLEHÄGNET – PÄRLEÄNGEN	11
20. BRÅTEN – STUGÄNGEN	11
21. SÄVSJÖFALLET – SVENSALYCKAN	11
22. HÄGGEBODA – BOSAKÄTTEN	11
23. HÄGGEBODA – BRITTASTUGAN	12
25. BAGGEKÄRR – TORPMANS	12
26. BAGGEKÄRR – ANDERSSTUGAN	12
27. SLÄTTERNA I SANNERUD	12
28. SANNERUD HEDDA-STUGAN	13

29. SANNERUD – EMIL KARLSSON	13
30. SANNERUD – JONALYCKAN	13
31. ÅBOHOLM – STÅLNACKENS	13
32. ALEBACKEN – GUBBENS STUGA	14
33. RÖTTKÄRRET	14
34. YKULLEN – BÄCKA-FIAS	14
35. YKULLEN – PANS STUGA	14
36. YKULLEN – BACKMANS	14
37. ALEBACKEN – HAGASTUGAN	14
38. SKYTTATORP – ANDERS-GUSTAVS	14
39. KRÅKVATTNET – GOTTFRIDS	14
40. KRÅKVATTNET – BYGGET	15
41. EMTAMARKEN	15
Emtamarken – Ämtamarken Göte Hellamns intervju med Johan Andersson	15
42. VEAKÄRRET – AMERIKA	15
43. SOLDATTORPET BOSTÄLLET – NYÄNG	16
44. VÄGEN	16
45. PERSALYCKAN	16
46. BROBERGS	16
47. SOLDATTORPET HÖJDEN	16
48. NYTTORP	17
49. KOPPARHULT – BAKBO	17
50. KOPPARHULT – GLANSKA	17
51. KROKÖN	17
52. SVARTVIKEN – BÄCKETORP	17
53. UNDENEBOTTEN – KÄLLÄNGEN	18
54. TRUFVAN	18
55. ST MOSSHULT – KOJENS	18
56. ST MOSSHULT – BROSTUGAN	19
57. ST MOSSHULT – MÅNSABACKEN	19
58. TIVEDSTORP – NOLÄNGEN	19

59. TIVEDSTORP – LARSSONS	19
60. TIVEDSTORP – PETTER –NILSES	19
61. TIVEDSTORP – SVENSÄNGEN	20
62. TIVEDSTORP – BERGET	20
63. TIVEDSTORP – NISSA-STUGAN	20
64. NORDÅSA	20
65. HAGÄNGEN	20
66. STENBÄCKEN	20
67. KÄRRÄNG	20
68. TORVALDSTORP	21
69. ST HÄGGHEMMET –GATEFALLET	21
70. EKEFALLET – EKEMAJAS STUGA	21
71. STENSJÖN – AUGUST ANDERSSONS	21
72. STENSJÖN – JAKOB PETTERSSONS	21
73. DAMMTORP – ÖSTRA	21
74. KRÅKVATTNET – KOJE-MAJAS STUGA	21
75. SÅGKVARN	21
KÄRRET – SÖR-KÄRRET – SKALLEBOKÄRR	21
Muntliga berättelser	24
SVARTVIKEN	24
BELÄGET INTILL VÄGEN SÅGKVARN – KÄLLÄNGEN.	24
SÅGKVARN, SÅGARETORP OCH HÄGGEBODA	25
TIVEDSTORP – STARKAFALLET	25
TIVEDSTORP – TÄPPAN	26
TORA-KARL	26
BILAGA 1	27
Tillägg till Torp och torparminnen av Göte Hellman	27
Bilaga 2. Tived 1970 – sammanställning av läget Göte Hellman?	29
TIVED 1970 av Göte Hellman?	29
HISTORIK	29

BEFOLKNINGSUTVECKLING	29
NÄRINGSLIV	29
VÄGAR OCH SAMFÄRDSEL	29
ÖVRIGT	29
DAGENS PROBLEM	30
SKOGSBRUKET	30
JORDBRUKET	30
TURISMEN	30
Bilaga 3. Brev från Valentin	31

Förord TORP OCH TORPARMINNEN.

En studiecirkel i ovanstående ämne startade i januari 1982 för att på något sätt försöka att dokumentera och kartlägga de torp och stugor i Tiveds som veterligen har funnits. Grundmurar, odlingsrösen, stenmurar, små öppningar i skogen efter åkrar ofta helt övervuxna av sly och skog, visar än idag var bebyggelse fanns. Äldre personer minns och kan berätta om de sista människorna som bodde på de små torpen, i backstugorna eller i de undantagsstugor som utgjorde bostad åt den äldre gårdsägaren vid överlåtelse av gården till den yngre generationen.

Tiveds hembygdsförening vill med denna sammanställning av studieresultatet ge kommande generationer av Tivedsbor en möjlighet till inblick i våra förfäders livsbetingelser. Göte Hellman, lärare och mångårig forskare i Tiveds historia, har väl dokumenterat många gårdar, medan andra endast är av minnesgoda personer beskrivna. På en topografisk fältkarta har torpen och gårdarna inplacerats i nummerordning enligt beskrivningen och på platsen i terrängen utmärkts med skyltar i samma nummerserie och med kortfattad beskrivande text.

Många av gårdarna i Tived har sedan urminnes tider brukats av självägande bönder. På den till Åboholms masugn hörande rekognitionsskogen fanns torp med dagsverksskyldighet till bruket och med skyldighet att utföra kolning och timmerhuggning i skogarna. Åboholms masugn utvecklades senare till spik- och stångjärnsmedja. Även ett sågverk anlades.

På Åboholms skogsmarker fanns många små stugor, där gamla uttjänta smeder och även änkor fick bo, ofta flera stycken i ett rum med endast en spis. Bruket hade nämligen en överenskommelse med Tiveds socken att sköta sin egen fattigvård och var befriad från utgifter till andra fattiga.

I norra delen av Tived fanns torp tillhörande Laxå Bruk, förmodligen på skogsmark som en gång tillhört Holms masugn. Torpen såldes i början av 1930-talet. Av de små gårdarna finns ännu många kvar, även om en del endast användes som sommarstugor och åkerjorden sambrukas av någon

granne. I en del fall har skogen helt återtagit marken, varför det efter en ny generation skog kan bli svårt att se vad som en gång brukats som åkerjord.

Valentin Johansson, Laxå, född 1903 i Karlstorp, även kallat Gäverts, har bidragit med blyertsteckningar ur minnet av gamla hus, som sedan länge är borta.

Sörbytorp den 10/1 1984

Hugo Karlsson

Namn på ödetorp

efter gamla kartor och av olika personer gjorda beskrivningar, inritade på topografiska kartan

Nummer på kartan	Namn på ödetorp	Gård/by
1	Gråmon = Antonimon	
2	Rom = Högmofallet	
3	Rygghem	
4	Karlstorp = Gäverts	
5	Finnematstorp = Finnolas = Tärnefallet	
6	Kari Linds stuga	
7	Sulis stuga	
8	Dalabäcken	
9	Spånges	
10	Skomakarns	Samfallet
11	Emmas stuga	Samfallet
12	Tryckarns	Davidstorp
13	Linds	Davidstorp
14	Alfreds	Davidstorp
15	Karls stuga	Skomakartorp
16	Linas stuga	Skomakartorp
17	Hålängen	Grässjön
18	Magnussons	Bråten
19	Pellehägnet	Bråten
20	Stugängen	Bråten
21	Svensalyckan	Sävsjöfallet
22	Bosakätten	Häggeboda
23	Brittestugan	Häggeboda
24	Ottas stuga	Baggekärr
25	Torpmans	Baggekärr
26	Anders stuga	Baggekärr
27	Slätterna	Sannerud
28	Heddastugan	Sannerud
29	Emil Karlsson	Sannerud
30	Jonalyckan	Sannerud
31	Ryttersbäcken = Stålnackens	Åboholm
32	Gubben stuga	Alebacken
33	Röttkärr	Alebacken
34	Bäcka-Fias	Ykullen
35	Pans stuga	Ykullen
36	Backmans	Ykullen
37	Hagastugan	Alebacken
-	Skogsbergs	Ykullen
-	Ljungbergs	Ykullen
-	Lille-Petter	Ykullen
-	Bissen	Ykullen
-	Skräddare-Karl	Ykullen
-	Lack-Olles	Ykullen
-	Karlamamma	Ykullen

38	Anders Gustavs	Skyttatorp
39	Gottfrids	Kråkvattnet
40	Bygget	Kråkvattnet
41	Emtamarken	
42	Veakärret = Amerika	
43	Nyäng = Bostället	Soldattorp
44	Vägen	
45	Persalyckan	Vägen
46	Brobergs	Svenstorp
47	Höjen = Skallebohøj	Soldattorp
48	Nyttorp = Pumpmakarns	
49	Bakbo	Kopparhult
50	Glanska	Kopparhult
51	Krokön	Sågkvarn
52	Svartviken = Bäcketorp	Sågkvarn
53	Svältan	Undenebotten-Källängen
-	Sara-Majas	Undenebotten-Källängen
-	Lundbergs stuga	Undenebotten -Källängen
-	Björklund	Undenebotten-Källängen
54	Truvan	Undenebotten-Källängen
55	Kojens	St Mosshult
56	Brostugan	St Mosshult
57	Månsabacken	St Mosshult
58	Nolängen	Tivedstorp
59	Larssons	Tivedstorp
60	Petter Nilses	Tivedstorp
61	Svenängen	Tivedstorp
62	Berget = Gate-Stinas	Tivedstorp
63	Nissastugan	Tivedstorp
64	Nordåsa	
65	Hagängen	
66	Stenbäcken	
67	Kärräng	Undevi
68	Torvaldstorp	
69	Gatefallet	St Hägghemmet
70	Ekemajas stuga	Ekefallet
71	August Anderssons	Stensjön
72	Jakob Petterssons	Stensjön
73	Dammtorp Östra	Dammtorp
74	Koje Majas	Kråkvattnet
75	Kvarn och såg	Sågkvarn

Torpvandringar – beskrivningar av torp

1. GRÅMON – ANTINIMON

Belägen på gränsen mellan Närke och Västergötland, sydväst om sjön Grytens sydspets. Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening.

Finns i skrifter från år 1663 men först år 1788 medtaget på karta. Uppgiften enligt författaren Hans Lidman i boken Munkaliv.

Sista bofasta var brukare David och Elsa Johansson åren 1926 – 31. Jorden brukades ytterligare några år av Yngve Holm, Fallet. Skog planterades under 1940-talet. Ägare: Laxå Bruk, Domänverket

I dag finns grundstenar efter bostadshus, ladugård, loge samt stensättningen av källaren kvar. Bergslagsledens vindskydd och rastställe omedelbart norr om logen.

2. ROM – HÖGMOFALLET

Under senare tid har namnen Rom och Högmofallet använts på samma ställe. En del personer vill påstå att det har varit två olika ställen, men de grundmurar som idag finns kvar är belägna ca 75 (100) meter norr(ost) om triangelpunkt 182,6, Sörbytorp, har av befolkningen på Närke sidan kallats för Rom medan på Västgötasidan användes namnet Hämåfallet.

Utmärkt av Norra Vätterbygdens Hembygdsförening 1983.

Ägare: Aspa Bruk, numera Domänverket.

Efter anteckningar om torpet av Göte Hellman från åren 1778-1878 har äldre personer fortsättningsvis berättat om detsamma.

1790 ansöktes om skattläggning varvid arealen uppgavs till 2 tunnland och 16 kappland åker, 3 tunnland och 21 kappland hagmark. Aspa bruksherren kämpade mot och det blev avslag.

Många olika personer finns antecknade som boende där. Vid en syn 1878 antecknas stugan vara 32,5 fot lång, 20 fot bred och 9,5 fot hög. Den innehöll stuga, kammare och kök. /Kan ej repareras) Men troligen byggdes den om i något förminskat utrymme och den var bebodd fram till 1923 då den revs.

I mitten på 1890-talet beboddes torpet av en familj, troligtvis en änka efter en rättare vid Håkantorpet. Vid möte med en torparmor, Lovisa i Lomtärn, presenterade sig änkan som Madam Nilsson med barnen Ernst, David, Birger och Hulda. Dottern Hulda var född 1885 och dog 1982. Birger känd som vedsägare i Askersund under namnet Rösa-Birger.

Under början av 1900-talet tycks det som om änkor och gamla placerades där, bl. a bodde Augusta, änka efter Otto från Rygghem i Rom. Makarna hade dessförinnan brukat gården Fallåsen. Änkan hade tre barn att dra försorg om, Oskar, Emma och Erik. Oskar, som kallades Lill-Oskar, utflyttad efter en tid. Emma gift ned Axel Erlandsson, Skytthem. Erik var uppväxt hos Oskar och Amanda i Perstorp.

År 1907 fick Albert och Lovisa i Lomtärn undantag vid Rom och brukade torpet till in på 1920-talet. Efter Alberts död flyttade Lovisa åter till sin son vid Lomtärn. Stugan revs 1923 men jorden brukades ytterligare några år. I början av 1930-talet förföll gärdesgårdarna och skogen gjorde sitt intåg. Idag finns grundmurar enligt skiss

3. RYGGHEM

Belägget vid gränsen mellan Närke och Västergötland, ca 400 m söder om Västra Perstorp och 300 m öster om Spiremon.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening 1983.

Torpet troligen uppodlat omkring mitten av 1800-talet. Sista boende Johannes Persson med makan Ulrika Tideman.

Makarna hade fem barn: Erland född 1853, Otto 1855, Alexander född 1857, Emil född 1863 och dottern Emma. Ulrika dog då minsta barnet var fyra år. Johannes hade senare hushållerska, Lovisa Vahlström från Örebro. Lovisas dotter gifte sig med Fredrik i Perstorp och blev bosatt vid St Ernsjötorp.

Sonen Erland gift med Ida Torpman från Baggekär och bosatt vid Skytthem. Otto var gift med Augusta från Perstorp och bosatt i Fallåsen. Otto dog hastigt i unga år, troligen i blindtarmsinflammation eller tarmvred. Augusta fick då flytta till Rom med sina tre barn, Oskar, Emma och Erik. Uppgift om Alexander saknas. Emil gift med Amanda i Grytkärret och bosatt i Alebacken. Emma gift med Otto från Hægghemmet. Makarna bodde först vid Spiremon, senare Holmsjötorp och från 1894 till 1898 vid Sörbytorp. År 1918 inköpte makarna Hagaberg vid Ingelsbyle, Aspa Bruk

Uppgiftslämnare: Valfrid Gustavsson, Hagaberg.

4. KARLSTORP – GÄVERTS

Beläget 500 m västsydväst Sävsjöfallet vid Jävräsundet, 40 m öster Lillsjön.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening 1983.

Valentin Johansson, född vid Gäverts 1903, har gjort teckningar av byggnader ur minnet. I dag finns grundmurar efter två bostadshus och ett uthus.

Ägare: Domänverket.

Sista boende änkan Kari = Karolina Johansdotter med barnen Adolf, född 1875, Karolina, född 1877 samt Karolinas son Valentin, född 1903.

Östra Karlstorp revs och kolades 1907. Västra Karlstorp revs och kolades av Oskar Andersson, som då var ägare av en gård i Sävsjöfallet, i början av 1930-talet

Uppgiftslämnare: Valentin Johansson

5. FINNEMATSTORP – FINNOLLES – TÄRNEFALLET

Beläget 500 m väster Tarmlången och 500 m öster om Finnolletärn.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Kvar finns husgrunder efter bostadshus, brygghus, loge och ladugård samt kallarevalv av sten. Finnematstorp omtalat på 1600-talet. Från 1790 finns karta över yttre gränser omkring odala ägor till skattehemmet Finnematstorp uppå Åboholms Bruks och masugns Rekognitionsskog, Lilla Tiveden kallad, uti Udenäs socken, Vadsbo härad av Skaraborgs län, omfattande en areal av 74 tunnland åker och äng.

Från en 1853 upprättad bouppteckning efter Catarina Olofsdotter ingår bland mycket annat, ett par oxar, 8 kor, 1 tjurkalv, 2 kvigkalvar, 2 grisar, 17 får, 1 bagge, 13 lamm.

År 1937 flyttade siste brukaren därifrån, som var Anton Andersson Grägg. Husen revs och kolades och skog planterades i slutet av 1940-talet. Valentin Johansson har tecknat ur minnet hur husen såg ut.

6. KARI LINDS STUGA

Belägen 625 m ostnordost Åboholms kvarn efter vägen mot Bråten och 300 m från allmänna vägen Tived – Askersund

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Sista boende Carolina Lind i slutet av 1800-talet. Son Otto, född 15/9 1857.

Rester finns kvar av husgrund vid en sida, den andra sidan utgörs av en bergvägg.

7. SULIS STUGA

Belägen sydost St Källarefallet.

Inga synliga rester finns.

8. DALABÄCKEN

Belägen ca 350 m sydost Fallåsen

Dal-Anna omnämnd.

9. SPÅNGES - SPÅNGALYCKAN

Beläget ca 100 m söder Lilla Emten.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Användes som undantag eller ålderdomshem för gamla smeder och änkor från Åboholm. Fyra stycken bodde samtidigt i ett rum med gemensam spis. Rivet i början av 1900-talet. Jorden brukad tillsammans med Lundkvistens = Lilla Källarefallet fram till 1950-talet

10. SAMFALLET - SKOMAKARNES

Beläget ca 100 m söder Höljevattnet.

Rester av grund till bostadshus och källare finns kvar.

Alexander Stenström hade jorden som undantag i slutet av 1800-talet. Husen redan då borta.

11. SAMMFALLET - EMMAS STUGA

Beläget ca 100 söder nuvarande Malte och Maj Holmbergs gård. Rivet på 1940-talet.

Emma omkom vid eldning i källaren. Inneboende: Bernadotte Lindegren.

12. DAVIDSTORP – TRYCKARNES

Beläget mellan skolan och nuvarande Bohlins gård, ca 250 m väster om vägkorset till Skomakaretorp.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Sista boende Johanna med dotter Ester. Johannas man August, bror till Lisa Bohlins mormor, dog 1907 i lunginflammation.

Husen, stuga och liten ladugård, revs omkring 1915. Rester av grundmurar finns kvar.

13. DAVIDSTORP – LINDS

Beläget efter vägen mot St Mosshult, ca 500 m öster vägkorset till Skomakaretorp.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983

Sista boende, skräddaren August Lind, flyttade till St Mosshult omkring 1935. Husen revs i början av 1940-talet.

14. DAVIDSTORP – ALFREDS

Beläget ca 150 söder om Linds, på andra sidan gamla vägen.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Sista boende snickarens Alfred Andersson. Husen revs år 1942 och kolades till gengaskol.

15. SKOMAKARETORP – KARLS STUGA

Belägen 125 m söder Särnholms gård.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Rester av grundmurar för bostadshus, källare och brunn finns kvar.

Stugan flyttad till vägen mellan Davidstorps skola och byn till affärslokal.

Ägare: Sven Särnholm, Skomakaretorp

16. SKOMAKARETORP – VÄSTERÄNG – LINAS STUGA

Belägen norr om Ingvar Vilhelmssons gård. Lina flyttade till L:a Mosshult

17. GRÄSSJÖN – NÅLÄNGEN

Beläget nordost Grässjöns by. Hansa-Fia omtalad.

18. BRÅTEN – MAGNUSSONS

Beläget väster om vägen mellan Fagerlid och Bråten. Lämningar finns kvar. Fia och Gerda omnamnda som boende i torpet.

19. BRÅTEN – PELLEHÄGNET – PÄRLEÄNGEN

Beläget ca 200 m söder om Gustav Davidssons gård. Husen rivna och marken uppodlad.

20. BRÅTEN – STUGÄNGEN

Beläget sydost Bråten på St Emtens västra strand. Sista boende Johan och Hilda, som flyttade till Tivedsskogen.

21. SÄVSJÖFALLET – SVENSALYCKAN

Beläget 250 m nordost Sävsjöfallet. Rester av stuggrund och källare finns kvar.

22. HÄGGEBODA – BOSAKÄTTEN

Beläget öster om Häggeboda. Där bodde en hästslaktare eller ”bose”. Namnet okänt.

23. HÄGGEBODA – BRITTASTUGAN

Beläget öster om Häggeboda. Senast boende Lovisa Johansson.

25. BAGGEKÄRR – TORPMANS

Beläget mellan murare Herman Anderssons och Karl Larssons gårdar.

26. BAGGEKÄRR – ANDERSSTUGAN

Belägen 300 m väster nuvarande bebyggelse. Grundmurar efter byggnader finns.

27. SLÄTTERNA I SANNERUD

Beläget intill gamla vägkorst mot Askersund, 300 m norr Tiveds skola.

- 1855 Den 17 juni 1855 valdes Jakob Andersson från Sjöfallet till kyrkvaktmästare i Tived. Han var född i Holmsjötorp 1 november 1818. Faderns hette troligen Anders Andersson.
Hustrun hette Stina Persdotter och var född 1822 i Finnerödja. En av sönerna hette Viktor och var född i Sjöfallet 1854. Han tog namnet Torpman. Hustrun Stina var född i Källarefallet och syster till Johannes-Pers-Johan. Syskonen växte upp i Häggeboda i en stuga, som ska ha legat i trakten av Nordströms gård, enligt Gertrud. Jakob Andersson med familj flyttade till Sjöfallet från Bodarne 1848.
- 1856 Jakob Andersson ville bo närmare kyrkan. Därför ville han skänka sin stuga till Tiveds socken. Den skulle flyttas till en tomt norr om Sannerud, ”som brukspatron Robson på Aspa Bruk behagat skänka.” Församlingen gick med på saken, om Jakob själv ville ha bestyr med stugans flyttning, uppsättning och fullständiga inredning. Som ersättning skulle han erhålla 24 skilling riksgälds av varje matlag i socknen.
Stuga hade två boningsrum. Efter sin tjänstetid skulle Jakob flytta ur det större rummet in i kammaren och lämna plats i det större åt efterträdaren.
Namnet Slätterna är troligen ett ”arv” från Udenäs. Åtminstone någon tid bodde Udenäs kyrkvaktare i en stuga, som kallades Slätterna. Då Tived fick kyrkvaktarebostad blev det helt följdriktigt Sanneruds slätter.
Jakob blev väldigt osams med kyrkoherde Sandgren. Då ritade han upp prästen ridande på en bock och satte upp bilden utanför stugan. Prästen bad ”prästeboen” ta bort den. (Emil Olsson)

Tiveds första husförhörlängd 1847-1855

Ykullen

På Johannes Larssons ägor

Inhyses Jakob Andersson, född i Holmsjötorp 1/11 1818

Hustrun Stina Persdotter, född i Finnerödja 13/4 1822

Emma 8/3 1849

Tilda 15/3 1851

Victor 3/1 1854

Familjen flyttade till Ykullen från Bodarne 1848.

Jakob Andersson är först skriven som ägare, senare struket.

Inhyses: Änkan Ella Andersdotter född i Skyttatorp 1804. Död 9/6 1851. Mindre vetande.

28. SANNERUD HEDDA-STUGAN

Belägen 300 m söder Tiveds Skola, intill ”gamla postbyggnaden”.

Stugan flyttades 1973 till Hembygdsgården i Dammtorp. Sista boende Hedda, som köpte stugan för 500 kr på 1920-talet

1880 Johannes Petersson i Sannerud böter för fårbeta på Aspa Bruk. 8 får i maj. En krona för varje fårskap. Omkostnaderna 12 kr. Ombud J A Nilsson i Häggebo. Rutger Robson brukets talesman.

Olaga fårbeta. Kungl. Majt fastställde böterna 1884. 5 kr till Kronan Karl Johansson i Trösslingstorp hade i maj 1880 haft 7 får på Aspa Bruks skogsmarker. Ingen skada märkbar. Rättegångskostnader 21,50 kr.

29. SANNERUD – EMIL KARLSSON

Belägen mellan gamla och nya landsvägen, omedelbart söder om Skoghalla.

Sista boende Emil och Augusta Karlsson samt sonen Göte Karlsson. Stuga revs och brändes upp 1979. Jordkällare finns kvar

30. SANNERUD – JONALYCKAN

Belägen 1 100 m söder Tiveds kyrka, intill Granhamn. Även kallad ”Fisalyckan”. Sista boende Jon Englund.

31. ÅBOHOLM – STÅLNACKENS

Beläget 300 m söder Kvarnsjön intill vägen Åboholm – Bengtstorp.

Kallades även Ryttersbäcken. Husen rivna i slutet av 1800-talet. Omkring 1870 beboddes torpet av snickaren Viktor Skirstedt med hustrun Karolina Johansdotter. Som änka fick Karolina bostad vid Karlstorp = Gäverts.

Källa: Sveriges befolkning 1890

Post 3261150

Johansdotter, Karolina

Inhyses

f. 1835 i Askersunds landsförs (Örebro län, Närke)

Änka, mor i familjen

Karlstorp

Tived (Skaraborgs län, Västergötland)

Födelseort i källan: Askersunds förs.

Källa: Sveriges befolkning 1900

Post 2059358

Johansdotter, Karolina

Inhysesjon

f. 1835 i Askersunds landsförs (Örebro län, Närke)

Änka, ensam i familjen

Karlstorp

Tived (Skaraborgs län, Västergötland)

Födelseort i källan: Askersund landsförsamling Örebro län

32. ALEBACKEN – GUBBENS STUGA

Belägen 100 m väster Alebacken intill Bosjön.

Undantag för Jan-Erik och Stina-Lisa. Stugan flyttad till Ykullen, ”Skomakarestugan”.

33. RÖTTKÄRRET

Beläget ca 300 m sydväst Bosjöns sydspets.

Rötttekärrsgubben kallades nämndeman. Fiskade i småsjöarna. Början av 1800-talet.

34. YKULLEN – BÄCKA-FIAS

Beläget 500 m söder Joel Perssons gård intill södra änden av Skyttasjön

Enligt uppgift skulle vid kall väderlek kalvarna ha tagits in i stugan och placerats i en kätte bakom soffan.

35. YKULLEN – PANS STUGA

Beläget sydost om Missionshuset. Stenkällare finns kvar.

Pan var jägare och Maja sålde bytet i Askersund. Bössan blev dyr på auktionen.

36. YKULLEN – BACKMANS

Beläget ca 600 m sydväst om triangelpunkt 207,8 Ykullen, mellan Kråksjön och Mövattnet. Stugan flyttad till Ykullen och finns kvar under namnet Klarestugan.

Ytterligare namn har förekommit såsom Skogsberg, Ljungberg, Lille-Petter, Bissen, Skräddare-Karl, Lack-Olle, Karla-Mamma. Uppgifterna antecknade efter Gustav Adamsson, Sävsjöfallet

37. ALEBACKEN – HAGASTUGAN

Belägen 600, söder Alebacken.

Sista boende Ludvig med hushållerskan Lovisa. Ludvig född 24/12 1832, dog 1930. Husen rivna omkring år 1940.

38. SKYTTATORP – ANDERS-GUSTAVS

Belägen öster Skyttasjön på höjden intill vägen.

Numera sammanlagd med övriga gårdar. Affärsrörelse drevs i stugan i slutet av 1920-talet och början 1930-talet. Sander och senare Otto Andersson drev affären. Stugan revs troligen år 1945.

39. KRÅKVATTNET – GOTTFRIDS

Beläget i Kråkvattnets by.

Sista boende Gottfrid och Emilia.

40. KRÅKVATTNET – BYGGET

Beläget 400 m österut från Fallet. Husen rivna.
Sista brukare Otto Persson.

41. EMTAMARKEN

Beläget mellan sjöarna Västra Emten och Emtatårn, ca 1 400 m syd-sydväst Emtatorp.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Uppodlat av Anders och Klara Nilsson, tjänstefolk vid Emtatorp. (Bilagd skrivelse av Göte Hellman)

Emtamarken – Ämtamarken Göte Hellmans intervju med Johan Andersson

Berättat av Johan Andersson, Sannerud, född i Emtamarken den 29 maj 1879. Gemensamt besök vid hans barndomshem den 5 juli 1955.

Föräldrar: Anders Nilsson född 1842 i Tivedstorp
Klara Lovisa Sjöberg född 1848 i Hammar
Flyttade till Emtamarken den 3 augusti 1867.

Emtamarken odlades upp på Adam i Emtatorps mark. Far gjorde tjugo dagsverken om året för torpet. Fick bud, när han behövde hjälpa till. Far lärde sig mura av Petter Orsa i Ykullen. Petter var av en stor syskonskara, som kallades Orsera. Far laggade på vintern och murade på sommaren. Det fanns ingen körväg till torpet på länge. Ibland måste han frakta stora såar och dylikt isärplockade. Det mesta måste bäras om sommaren. Senare köpte vi stället. Det såldes senare till kronan. Det var torpare på det efter far. Jag flyttade till Tivedstorp 1904. Vi hade på slutet 2 å 3 kor och en oxe i Emtatorp. Vår vallemark var på andra sidan Västerämtens. Vi motade korna förbi sjöändan. En bäck kallade vi för Rönnebäcken. I den hade min äldste bror satt en vattenränna. Öster för Emtamarken låg Stor berget. Kölnavattnet ligger sydväst om Emtamarken. Söder därom ligger en liten sjö, som heter Kölnabuken. Längre inåt är två hålor, som kallas Olas öger. Intill dem är Olas udde. Emtatårn ligger väster om Emtamarken.

Ladugården var först liten och låg intill stugan. Sen flyttades den längre väster. Källaren var en vanlig jordkällare med trätak. Stugan hade ”stuga”, kök och en liten kammare, likadant som vid Valkängen. Far skaffade slaggsten från Igelbäcken och lade under bakugnen. Den ansågs hålla värmen så bra. Den mesta slaggen från Igelbäcken vräktes i Vättern- Snickarestugan låg uppe på berget. Då vi murade om, reste far bräder mot en bergkant och därunder låg vi. De minsta barnen fick bo vid Emtatorp. ”Här hade jag min första potatisåker.” Potatis odlade vi nästan så mycket vi gjorde med.

42. VEAKÄRRET – AMERIKA

Beläget 1 100, ost-nordost Ösjö väggors, intill St Trehörningen och väster Timmerholmen.

Lämningar efter husgrunder finns kvar samt åkrar, fruktträd och bärbuskar. Uppodlat av Johannes Johansson och hustru Maja Andersdotter. Enligt berättelser vräktes makarna från ett torp i Ösjönäs. I väntan på att kunna emigrera till Amerika odlades torpet upp. I en annan version av Nils Källstrand var det på grund av platsens belägenhet väster om sjön som namnet Amerika uppkom. Barn: Per Johan, Johanna, född 1862, Lovisa, Augusta, född 1867 och senare bosatt i Nyäng. Johanna och Lovisa bodde kvar till inpå 1920-talet.

43. SOLDATTORPET BOSTÄLLET – NYÄNG

Beläget 400 m nordväst Nybygget.
Soldattorp för rote nr 157 Kungsbacken vid Södra Vadsbo Kompani av Kungliga Skaraborgs Regemente.

Soldattorpet kallas numera Nyäng. Äldre bebyggelse finns kvar.

Siste soldaten: Henning Lilja
Barn: Henning Rickard, född 28/8 1888
Karl Gustav, 27/4 1890

Soldaten Johan Petter Flink har tjänat regementet från den 26 september 1855 till den 3 april 1886 då han beviljades Konfirmationsavskedspass enligt ett bevarat protokoll.

Senare har skomakaren Otto Björklund bott på torpet, och sist Karl-Johan och Augusta med sonen Verner. Under senare år bodde Verner vid Kättefallet.

Johan Petter Flinks avskedsbrev bifogas.

44. VÄGEN

Belägen mellan nuvarande Björkelund och Vägens gård. Husen rivna och åkerjorden sammanlagd med övriga gårdar. Enligt karta låg gården öster om byvägen.

Siste omtalade boende Maja i Vägen på 1920-talet, enligt Nils Källstrand.

45. PERSALYCKAN

Belägen efter vägen från Björkelund mot Grönelid, ca 200 m öster Björkelund.

46. BROBERGS

Beläget 300 m väster Svenstorp efter vägen mot Undevi.
Broberg anställd som orgeltrampare i Tiveds kyrka.

47. SOLDATTORPET HÖJDEN

Beläget efter vägen Ösjö – Kvarnsjöbacken, ca 300 m sydväst Stackabacken.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Höjden utgjorde soldattorpet för rote nr 167 Kärret.
Logen omtalad som dansställe.

Siste soldaten Johan Anund

Barn:

Johan August	9/6 1867
Maria Karolina	1/1 1869
Gustaf Albert	28/11 1871
Ernst Teodor	16/5 1876
Johan Severin	9/10 1879
Amanda Amalia	$\frac{3}{4}$ 1882
Elin Olivia	5/12 1884

Tidigare boende soldat J P Bruno

Barn:

Johan Edvind	19/8 1852
Vilhelmina	23/9 1855
Johan Lambert	5/2 1859
Carolina	29/1 1864

48. NYTTORP

Beläget mellan Undevi och Ängkärr, ca 200 m norr Ängkärr.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Husen rivna. Rester av husgrund för bostad och uthus finns kvar, även källare.

Sista boende syskonen August och Kajsa Eriksson. August känd som pumpmakare, snickare, smed, skärslipare, enligt berättelse av Signe Persson, Vägen.

Uppgifterna finns inspelade på band.

Kajsa och systemen Ida, som var gift med Gustaf Andersson i Ängkärr, kända som liksvepare i trakten.

49. KOPPARHULT – BAKBO

Beläget i norra delen av Kopparhults by. Uthus finns kvar.

50. KOPPARHULT – GLANSKA

Beläget söder om Kopparhult intill Unden. Bra badstrand som kallas "Glanskesand". Bosatt på torpet var Glans, där av namnet.

51. KROKÖN

Belägget på östra delen av Krokön i Unden.

Bostadshus i dåligt skick finns kvar. Åkrar skogsplanterade med jätteasp på 1940-talet.

Sista boende brukare Gustav och Emma Johansson med barnen, Oskar, Hanna, Tora och Ellen.

52. SVARTVIKEN – BÄCKETORP

Beläget intill vägen vid Svartviken mellan Sågaretorp(kvarn?) och Källängen.

På 1884 år generalstabskarta finns angivet två torp.
Enligt 1865 år skolkatalog var Jan Persson bosatt på ett torp.
Barn: Anders Petter, född 22/11 1854
Karl Gustaf ” 24/10 1857

Omkring sekelskiftet beboddes torpet av Lassa och Maja. Då startades, av en handelsman från Finnerödja, ett lingonmosakokeri för export. Bären kokades i stora kopparkittlar som sedan tömdes på en stor trälage för kylning. Därefter fylldes moset i trätunnor för att fraktas med tåg till Göteborg och vidare med båt till Tyskland och Amerika.

53. UNDENEBOTTEN – KÄLLÄNGEN

Efter landsvägen från avtagsvägen till de norra gårdarna i Undebotten och fram till Källängen, har funnits förutom nuvarande Erik Jakobssons gård, kallad Sörhagen, ytterligare fyra stycken stugor. Sara-Majas, beläget intill vägen till Undenebotten. Sara-Maja, tidigare ägare till Undenebotten, hade ”hållning” från gårdarna. I nästa stuga bodde Sofia Eriksson, sedan August och Johanna i Lundbergsstugan och slutligen Björklunds.

Ytterligare ett torp som kallades Svältan har enligt uppgift funnits i närheten av södra gården i Källängen.

54. TRUFVAN

Belägen norr St Emten.

Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Anteckningar av Göte Hellman efter studier av tings- och kyrkoböcker:

- 1697 Truven åboes Nils Esbjörnsson. Finnes lägenhet, varken till åker eller ängs upprödjande, utan stugan uppbygd mitt i Hr Boijs kolningsskog. Måste raseras.
- 1709 Abrahamn, frälsetorpare.
- 1715 Jöns Persson i Truvan.
- 1720 Marit Nilsson, Backstugan Trufvan. Kvinnfolket Marit Nilsson, som nu har sitt tillhåll i en backstuga, Trufvan kallad, sökte i förstone förebära att en soldat, Östman kallad, skolat henne besovit och hon två veckor före Bartelsmessa 1718 barn fött, som efter 8 dagar dött blivit, rättade nu frivilligt sin beskyllning mot Östman och bekände att Leutnanten Vålborne H Christian Strhle av Skaraborgs infanteriregemente och Kåkinds kompani skall henne belägrat på säteriet Hof i Undenäs, därest hon skulle tjänat uti nio års tid och invände att hon blivit inrådd och förledd icke allena av Vålborne Fru Catarin Armschiöld utan av hennes son Sv Leutnanten Christian Strähle. Resolut. Nytt ting. Nästa gång: Uppskjutet ---. Tvetalan.
- 1738 Kolare Per Andersson och Karin Andersdotter.
- 1800 1/8 Karl Persson med hustru. Utsåde 1 ½ ta.
- 1825 Johannes Larsson 41, hustru 32, dräng Johannes 17, inhyses Lars Olofsson 68 år. Brodern har fallandesot

55 ST MOSSHULT – KOJENS

Beläget 200 m öster Mosshults Missionshus.
Större delen uppodlad till åkermark.

56. ST MOSSHULT – BROSTUGAN

Belägen på den så kallade Brostugeudden i Store mosse.

57. ST MOSSHULT – MÅNSABACKEN

Belägen efter vägen från St Mosshult till Fallet.

58. TIVEDSTORP – NOLÄNGEN

Belägen 400 m söder om Bastlandsängen.
Husen rivna. Känd boende: Karl i Nolängen.

59. TIVEDSTORP – LARSSONS

Beläget ca 100 m från Tullsjön. Husen rivna.

2 maj 2007. Promenad på ridleden tillsammans med Monica B. Ett körsbärsträd blommar så fint.
Finns rester av en källare. Genom skogen ser vi Tullsjön.

60. TIVEDSTORP – PETTER – NILSES

Beläget söder om Tullsjön. Stugan var byggd emot ett berg, som utgjorde vägg på en sida.

61. TIVEDSTORP – SVENSÄNGEN

Belägen mellan Tivedstorp och Sörängen. Husen rivna. Åkrarna en tid i sambruk med Sörängen. Boende Greta.

62. TIVEDSTORP – BERGET

Troligen beläget mitt i byn Tivedstorp, efter vägen mot Sörängen. Kallades även Gate-Stinas. Boende: Sten och Stina

63. TIVEDSTORP – NISSA-STUGAN

Belägen öster om vägen mot Tullsjöängen, mittemot Försöket. Stugan riven på 1940-talet.

64. NORDÅSA

Beläget ca 400 m väster Åtorp. Tillhör numera Udenäs församling. Alla hus rivna och åkrarna skogsplanterade. Ägare: Domänverket

I Tiveds skolkatalog är omnämnd som boende på torpet Jan-Petter Johansson med barnen:

Anna Lovisa	född 29/11	1852
Maria Paulina	” 19/5	1859
Sven August	” 13/12	1861
Ida Kristina	” 3/3	1865
Arvida Josefina	” 7/7	1867
Albertina	” 23/6	1872

65. HAGÄNGEN

Beläget 250 m väster ”L” i Lanåsen, intill vägen Stackabacken – Kvarnsjöbacken. Platsen utmärkt av Tiveds Hembygdsförening år 1983.

Stenmurar finns kvar intill vägen och stengrund efter bostadshus och källare.

I Tiveds skolkatalog finns omtalad änkan Britta Stina Persdotter.

Barn:	Charlotta Kristina	född 11/8	1852
	Gustav Theodor	” 10/11	1856
	Maria Lovisa	” 23/3	1859
	Britta-Kajsa	” 9/3	1861

66. STENBÄCKEN

Kan möjligen ha varit beläget ca 100 m sydväst Hagängen, mittemot vägen till Ängkärr. Enligt uppgift uppbyggt av soldaten JP Bruno.

67. KÄRRÄNG

Beläget mellan Hagalund och Perstorp.

68. TORVALDSTORP

Beläget väster om Kungsbacken.

69. ST HÄGGHEMMET –GATEFALLET

Beläget 200 m söder St Hägghemmet intill gamla vägen.

70. EKEFALLET – EKEMAJAS STUGA

Belägen intill gamla vägen till Ekefallet, uppe på höjden, numera Wiklunds sommarstugor.

71. STENSJÖN – AUGUST ANDERSSONS

Beläget öster om vägen mittemot Hennings. David Söderlund startade affär i stugan i slutet av 1920-talet. Rivet.

72. STENSJÖN – JAKOB PETTERSSONS

Beläget österut ner mot Bosjön.

Barn: Emma. Barnbarn: August och Edla.

73. DAMMTORP – ÖSTRA

Beläget efter vägen från Dammtorps skola mot Ykullen.

Sista boende Johan Johansson. Bar ut posten i Sannerud.

74. KRÅKVATTNET – KOJE-MAJAS STUGA

Belägen mellan Kråkvattnet och Emtatorp. Även kallad Skräddarelyckan. Rester av källare finns kvar.

75. SÅGKVARN

Nära Sågkvarnsbäckens utlopp i Unden har funnits kvarn och såg. Samtliga byggnader rivna.

Grundmurar finns kvar.

Även gården Kultes eller Lilla Häggeboda är rivna.

KÄRRET – SÖR-KÄRRET – SKALLEBOKÄRR

- 1671 Sörkärret eller Skallebokärr uppodlat av Arvid Persson
- 1685 Jöns Persson för Kärret antagen och anställd på komplettering i Mariestad den 13 april.
- 1686 Kärret 1/16 berättas för 15 år sedan vara upptaget av en benämnd Arved, varefter nu sitter en änka.
- 1690 Nils i Kärret
Löjtnant Jacob Länk besvärade sig över fyra torp, som skogskommissionen skattlagt, Vägen, Kärret, Nybygget och Grönelid, samt två knekteboställen, som så nära skola ligga Skallebolet, att därest de skola bliva bestående, måste Skallebolet förmedlas. ”Dessa torp hava ruinerat skogen, hemmanet till stor skada så väl som de tvenne knekteboställen.” Remitterat till landshövdingen.

- 1692 Töres Arfvidsson i Ösjö begärde nämndens vittnesbörd om torpet Kärret vid Skallebolet. Töres fader Arfved Persson tog samma torp upp efter salig löjtnant Länks tillåtelse. Då Arfvid dog och lämnade många omyndiga barn efter sig, kom torpet i andra händer, vilket härmed atteras.
- 1696 Joen Jakobsson i Kärret, hustrun Elin Torkelsdotter i Vägen, Töres i Nybygget, Per Arfvidsson i Sävsjöfallet och drängen Jonas Mattson i Boviken, son till Finne-Matte, hade år 1696 sällskap till Larsmässomarknaden i Örebro. Joen som var ganska begiven på rusdrycker, och under hemvägen försvann hans penningpung med 12 daler silvermynt. Han saknade den, då de hunnit till masugnen. Antagligen åsyftas Holms masugn, som byggdes på 1670-talet. Per och Joen red tillbaka till Stafåna och letade men fann den inte.
Då sällskapet hunnit till Sävsjö, blev det en längre rast. Då omtalade Elin, att hon tagit hand om pengarna. Joens hustru hade bett henne hålla ett öga på Joens tillhörigheter, eftersom han brukade suppa sig full under marknadsresorna. I Stafåna skulle hon hjälpa Joen att knyta ihop hans byxesäck. Då råkade penningpungen bli liggande kvar på bänken, där han suttit, varför hon tog hand om den. Hon hade inte vågat tala om saken för Joen.
Det blev tingssak, men Elin frikändes. Hon hade ju inte tänkt stjäla pengarna.
- 1697 Änkan Cecilia och Joen i Kärret maste svar vid tinget i Valla för att de utan tillstånd huggit och sått ett svedjefall.
- 1701 Hustrun Marit Svendsdotter i Kärret vittnade angående en vallflicka, som varit anställd hos Per i Åsa och dött. En ko hade fått ryggen avslagen av ett träd i skogen. Per var misstänkt för att ha slagit flickan för hårt. Slutet blev, att Gud fick döma.
- 1702 Matte i Vägen, Bengt Larsson i Ösjö och Joen Jakobsson i Kärret fick böta för olaga svedjefall på Lilla Tiveden. Säden togs i beslag och arbetet förklarades förverkat. Skogvaktaren Per Börsson förde kronans talan. Han bodde i Edet och skulle övervaka hela Lilla Tiveden.
- 1703 Soldaten Jöns Persson avled den 30 november. Roten anställde i stället Anders Larsson följande år.
Joen Jakobsson skattköpte Kärret för 12 daler silvermynt (smt). Samma år anställdes Erik Olsson som soldat. Han fick omedelbart avmarschera med Skaraborgs infanteriregemente. Därför trasslade det till sig litet med hans avlöning. År 1707 redogjorde nämнемannen Johan i Kopparhult för saken vid tinget. Erik Olsson hade fått 35 daler 10 2/3 öre smt vid likvidationen i Mariestad och av länsmanen 30 daler så att han fått 3 daler 2/3 öre över sina ”befångade” 60 daler.
- 1704 Roten hade fått 10 daler tillbaka av länsmanen. Och dessa överlämnades som gåva till soldaten. Till slut etteras, att han fått 73 daler.
Erik hade en trolovad, som hette Elin Eriksdotter. Hon var med barn, men det fanns ingen tid till giftermål, vid den hastiga avmarschen. Erik förklarade då skriftligen, att han betraktade Elin som sin äkta hustru, vilket godkändes av både tinget och konsistoriet.
- 1707 Erik Olsson hade skaffat ett intyg från Filipstad, att han ej förlovat sig eller varit i någon äktenskapshandel i Värmland, där han var född och uppväxt. Tingsrättens och konsistoriets utslag betydde, att Erik och Elin åter fick bruka ”sina salighetsmedel” dvs H H Nattvard. Men 2 daler i böter för ”otidigt sängalag” blev det i alla fall.
- 1712 Detta år hette Kärrets soldat Jacob Kärrman. Han dog ”på sjön” den 18 september samma år.
- 1713 Nu anställdes en 18-årig västgöte, som kallades Erik Kärrman. Han dog i Wismar i Tyskland den 19 februari 1716.
Bröllop i Skallebokärr. Per Olofsson från Närlunda gifte sig med Ingeborg i Kärret.
- 1716 I juni samma år anställdes en 32-årig västgöte, Jacob Bengtsson Kärrman. År 1718 var han och en annan soldat Lustig kommenderade att värva trossdrängar i samband med

gudstjänsten i Udenäs kyrka. Ingen visade någon påfallande lust att dö hjältedöden, och då grep man till våld. Två tivedsättlingar från Mon ansågs lämpliga. Dessa satte sig till våldsamt motstånd. Det blev hårda tag både utanför kyrkan och i prästgårdens trädgård. Vicekorpralen Johan Lustig blev fälld för slag med piskskaftet, yxhammarslag och hårdragning, men saken togs upp på nytt, och slutdomen är obekant. Karl XII stupade ju samma höst. Kanske detta löste problemen. Soldaterna hade ju hänvisat till sina order. En av drängarna från Mon blev stamfader till Nilssönerna i Tivedstorp?

1719 Åren 1719 och 1720 rapporteras Jakob Kärman vara sjuk.

1720 År 1720 utgjordes roten 167 Kärret av följande gårdar.

Kärret	1/16 mtl skattekrono	St Kärret
Grässjön	1/8	
Undenebotten	¼	
Vägen	1/16	
La Häggeboda m Kvarntorpet	1/8	
Skomakaretorp	1/8	
Nybygget	1/8	
Grönelid	1/8	
Hindrikstorp	1/8	
Kopparhult	¼	
Billtorp	1/8	

1723 Joen Jakobsson lät instämma Nils Kruse angående 2 daler smt, som Nils för länge sedan lånat av Joens svärfar. Nils tillstod lånet för nämndemännen men kom inte till tinget.

1730 Olof i Kärret hade låtit bockar utan tillsyn beta i skogen, vilket var strängeligen förbjudet.

1731 Jacob Kärman och hans hustru var faddrar vid ett dop i Bjurtärn.

1732 Joen Jakobsson hade köpt Kärret "till skatte" år 1705 för 12 daler smt. Nu fick Jacob Kärman köpa halva skatterättigheten för 8 daler. Joen var Kärmans hustrus styvfar. Hon hette Kirstin Birgersdotter. Olof Andersson och Ingeborg Joensdotter bodde också i Kärret. Joen kallas ibland Jöns.

1734 Kärret, Nybygget, Ösjö och Vägens innebyggare hade hyst Anders Mattsson Vägman någon natt då och då. Han hade rymt från sitt regemente i Malmö och sökt sig till hembygden. Det blev tingsresor och böter.

1737 Marit i Kärret dog 89 år gammal

1740 Olof i Kärret dog 45 år gammal

1740 Mantalslängden omnämner soldaten Jacobs hustru och Olofs änka

1762 Bouppteckning efter soldaten Kärman

1763 Soldattjänsten vakant

1769 Dito

1774 Mantalslängden upptar Erik med hustru, sonen Erik och dottern Catharina. I soldattorpet bodde Jonas med hustru.

1783 Soldaten hette Håkan Kärman. Han dog i Finland 23 september 1790. Efterträdaren hette Petter Skog. Enligt de utförliga rullorna var han 31 1/5 år och 175 cm lång vid anteckningen i rullan.

Då Jonas Kärman var soldat hölls följande torpsyn, varav endast början för närvarande finns tillgänglig: 1/ En stuga med förstuga 12 ¼ alnar lång, 7 ¼ bred samt 2 ¾ alnar hög i fullkomligt stånd, när tvenne rutor i fönstren bliva insatta samt nytt fönsterfoder innan- och utantill göres, som tillsammans kostar 2 daler 8 skilling. Golvet ihopfogas och en tilja inläggs för 1 daler.

2/ En liten bod intill förstuga 7 alnar i fyrkant och 2 ½ dit hög behålles, när nordvästra knuten blir fordrad med bräder för 8 skilling.

- 3/ Fähus 8 alnar i fyrkant samt 2 ½ högt, taket renoveras på dels ställen med tvenne lispund (?) näver. Kostar med arbetslön 3 daler.
- 1800 Mantalslängden upptar Anders Eriksson med hustru och brodern Jonas. Gamla och bräckliga fadern Erik med hustru var dock ägare. På soldattorpet bodde Petter med hustru och sonen Anders.
- 1814 Anders Rönn var soldat.
- 1825 1/32 Nils Jansson 42 år med hustru
Inhyser Anders Andersson 46 år
1/32 Jonas Eriksson 60 år. Hustrun 46 år.
Soldatbostället: Anders Rud 40 år. Hustrun.
- 1860 Bengt Knapp. Son född 1866.
- 1924 Hemmansägare Isaksson, Johan Teodor född 1876 Utdrag ur kommunala
hans hustru Maria född 1877 röstlängden
Änka Eriksson, Charlotta född 1842

Muntliga berättelser

Ålskyarn sköt den störste älgen, som ä sköten i Sverige, när di satt å spela kort. Han skylldde på att han ”behövde gå ut” ett tag. Ja, älgen dog ju inte me´ en gång. En gubbe i Bjurtärn hade också vare ute ättern. Han gick ätter älgen i flere dar. Men Ålskyarn va allt me. Älgen trella te sist ve en bäck oppom Bosjön. Någon sprang te herraförstås. Först fick han ligga ett par dar. Han ble så illa ankommen. Gummara i Spånges och di i Rygghem feck köttet. (Åboholm hade egen fattigvård en tid in på 1800-talet) Di i Rygghem fick huvet. Di vart så förskräckta, så di våga sej inte in på länge. Så fult va de. Ålskyarn klara sej alt. Han hängde saltpåsar i träna för te locka te sej älgar.

”Geta prästen” Lars Stockenstrand var född i Stockshammar 1737. Studerade i Strängnäs till att börja med. Måste ta en ko me sig för att klara maten.

Gjorde någon uppfinning angående brännvinsbränning, som ansågs ha stort värde för landet. Som belöning skall han ha fått fri jakträtt i alla landets skogar. Strövade på gamla dar omkring med bössa och flera stora hundar i följe.

Yttrade om yttersta domen: ”Kommer gör han, men vänta får di.”

Talesätt: ”Du är lortig om händerna, så du är som Stockenstrand.”

Bodde i Ingelsbyle vid Aspa Bruk. Stugan kallades prästgården. Flera barn. Sonen Per blev jägmästare.

Omkring 1912 försökte tivedsborna återta äganderätten till gårdarna från bruket. En man från Dölpan och någon mer reste till Stockholm. Inget resultat. Påstås ha blivit frånlurade handlingarna och kartorna. Någon tivedsbo var så säker på framgång, att han såg ut ett hygge på ”sin” skog, enligt Oskar i Skytthem.

Bolaget måste sälja torpen år 1928, annars hade brukarna tagit tillbaka dem. påstod någon.

Bruksherrarna vågade inte stämma vem som helst för olaga jakt och virkesstölder förrän under senare år. Var osäkra på äganderätten. Vågade inte sätta igång någon diskussion om saken, enligt Frans Tivell.

SVARTVIKEN

Beläget intill vägen Sågkvarn – Källängen.

Enligt 1865 års skolkatalog beboddes ett torp av Jan Persson med två barn, Anders Petter född 22/11 1854 och Carl Gustaf född 24/10 1857. Omkring sekelskiftet beboddes torpet av Lasse och Maja. Då startades av en handelsman från Finnerödja ett "Krösamoskokeri". Bären kokades i stora kopparkittlar, som sedan tömdes på en stor trälage för kylning. Därefter fylldes moset på trätunnor för att fraktas med tåg till Göteborg och vidare med båt till Tyskland och Amerika.

SÅGKVARN, SÅGARETORP OCH HÄGGEBODA

- 1686 Hålls ett jordransakningsting i Valla i Vadsbo härad. På tinget berättade Anders Andersson från Lilla Häggeboda, att stället uppodlats av Sven skomakare från Skomakaretorp för tjugo år sedan, alltså 1666. 1683 omtalar en kort domboksnotis att Häggebo kvarn och Skomakartorp betygas vara ett "med tu namn."
- 1697 År 1697 dog Anders i Lilla Häggebo. I samband med skiftet av åbo, var torpet i fara för herrskapet på Ramnäs. Järnbruken behövde mycket skog, och alla nybyggen, som ansågs ha för lite odlad jord, revs obönhörligen ned. På 1697 och 1698 anhöll Jacob Lenck att få behålla Sågaretorp och Lilla Häggeboda. Det ena hade väl någon åker men ringa äng, det andra tvärtom- Lenck ville lägga tillsammans dem, men nämnden avstyrkte. Torpen låg på var sin sida om bäcken. I stället borde man tilldela bägge någon del av allmanningen till att inhägna.
- 1710 År 1710 omnämnes Jöns i Sågaretorp i en skrift.
- 1711 Vid ett ting 1711 berättade man, att Jacob Lenck för några år sedan låtit bygga kvarn och såg vid Sågaretorp.
- 1718 Arvid Torkelsson från Sannerud och hans hustru Britta Larsdotter bodde nu i Lilla Häggeboda. Det har funnits många ägare till Sågaretorp, stidigheter inför domstol under åre.
- 1722 År 1722 fick Jacob Lencks ättlingar skatteköpsbrev på bla Sågaretorp.
- 1747 På nyåret år 1747 såldes både Orrekvarn, som den kallades, och Sågaretorp till bönderna Daniel Olofsson och Per Andersson. Det var ständig strid om kvarnarna i Tiveden.
- 1838 År 1838 finns antecknat Ramsnäs säteri köpt av Laxå Bruk. Samma år ombyggdes Sågkvarns kvarn och såg till "snällare" gång.
- 1846 Vid beräkandet av underlaget för den blivande Tiveds församling konstaterades, att tre matlag i Lilla Häggeboda skulle kunna bidra med 12 kappar råg till prästens avlöning.
- 1867 Tillander höll skola i Sågaretorp med 27 elever som läste 35 dagar.
- 1874 1874 köpte Brukspatron Elias Cassel Gustaf Gustafssons gård, varefter Laxå Bruk tog över hela Sågkvarnskomplexet. Detta innefattade 1/8 mantal Sågaretorp, 1 5/12 Fallet, såg och mjölkvarn på Lilla Häggeboda, Sågaretorps såg samt Orrekvarnen. Köpesumman 2 500 kr?
- 1885 29 mars Två älgar hade gått ut på Undens is och brutit sönder sig i halkan. Låg på isen mellan 10-11 tiden och 16-17-femtiden. Då sköt August Andersson i Sågaretorp dem.
- 1941 Kvarnes nedlades. Siste mjölnaren var Helge Erlandsson..

TIVEDSTORP – STARKAFALLET

Beläget mellan Tivedstorp och Sörängen. Kallades även Starkes.

TIVEDSTORP – TÄPPAN

Enligt uppgift belägen vid vägkorset mot Vassbergs.
Inga synliga lämningar finns kvar.

TORA-KARL

Tora-Karl hette Karl Karlsson och var född år 1774. Enligt uppgift av Harald Johansson, Tullsjöängen, var han troligen bosatt på nuvarande Johansgården i Tivedstorp. Göte Hellman har vid arkivstudier av domstolsprotokoll och kyrkoböcker antecknat många intressanta uppgifter om denne märkesman. Tora-Karl var en framgångsrik jägare och fiskare. För att få kännedom om kommande jaktlycka hade han ett människoben instuckat i husknuten. Om benet under natten fallit ner på marken lärde han sig snart att utläsa, om dagens jakt skulle medföra lyckat resultat eller ej. Hans jaktmarker var utan yttergränser och kunde därför medföra att han blev åtalad för olaga jakt. En gång då han i Mariestad avtjänat straff för tjuvskytte, begav han sig hem till fots och lyckades under hemvägen fälla en älg.

Tora-Karl omkom genom drunkning i Västeremten under en fisketur den 13 maj 1859. Sonen, som kallades Tora-Karl den yngre, var född 1808 och avled 1889.

Bilaga 1

Tillägg till Torp och torparminnen av Göte Hellman

Torpinventering utförd av studiecirkel i Tived 27 januari – 14 april 1982. Materialet förvaras i original hos Tiveds Hembygdsförening i Dammtorp.

Antonius den helige dog år 356, 105 år gammal. Han var den egentlige upphovsmannen till det kristna munkväsendet.

Antoniusorden var en sammanslagning av lekmän mot sjukdom av epidemisk art, den sk ”Antoniuselden”. Orden grundades mot slutet av 1000-talet och upplöstes år 1774 efter att ha förvärdsligats.

Gråbröderna tillhörde Fransiscus och var en av de förnämsta tiggardordnarna. Påven Innocentius III gav omkring år 1200 muntlig stadfästelse åt ordens regel, som bestod i att medlemmarna skulle tjäna sitt uppehälle genom arbete, bortgivande av ägodelar, endast i nödfall mottaga allmosor och företaga predikoresor. Senare uppdelades denna regel i flera riktningar. Även en kvinnlig gren leder sitt ursprung från Fransiscanorden.

Antonimon eller Gråmon, som ligger i anslutning till nuvarande ”Munkastigen” mellan Rammundeboda och Olshammar, torde ursprungligen ha varit en rastplats för munkarna vid deras färder från Rammundeboda kloster till Olshammar för vidare resa över Vättern till Alvastra och Vadstena kloster. Sannolikt har munkarnas Antonius- och Gråbröder givit platsen dess nuvarande sägenomspunna namn. Antoniusbröderna kallades också Tivedsbröderna och bar svart munkdräkt.

Spridda anteckningar:

Enligt författaren Nils Lidman i boken ”Munkaliv” finns Antonimon eller Gråmon, som platsen numera kallas, dokumenterad i skrift från 1663 men först 1788 kommer Antoni-Moen in på kartorna. Traditionen förmäler att där fanns ett litet härbärke, där munkarna övernattade. Platsen för härbärgen är lokaliserad av en äldre numera avliden man. I hans ungdom fanns här rester kvar efter stockbyggnaden. Numer är det endast hörnstenarna som minner om munkarnas övernattningsställe samt en stor flat sten, som förmodligen varit en brosten. Omgivningen är överväxt med tät sly och högvuxen skog. En liten bäck rinner tätt förbi den gamla tomten.

En bit söder om munkarnas härbärke anlade August Johansson ett torp, som han fick skattelagt 1864. Sedan kom det in på kartan under namnet Gråmon. Torpet blev öde vid mitten av 1920-talet. Kvar finns nu bara stengrunder och raserade skorstensmurar. Och på den gamla åkerlappen har skogen vandrat in. Så långt författaren Hans Lidman.

Hans Lidmans uppgift om årtalet 1864 kan vara felaktig. Göte Hellman uppger att i början av 1800-talet brukades torpet av Johan Carlsson, född 1812. Hans föräldrar och syskon bodde också där.

Carl Gustavsson	född 1772	
Lena Magnusdotter	” 1782	
Stina Cajsa	” 1815	
Carl	” 1818	Infl 1837 L Gryten
Anders	” 1821	
Johanna	” 1827	

Efterträdare var troligen brodern Anders Carlsson med hustrun Stina Cajsa Carlsdotter, som var född i Älgårå 1827. Barnen Christer Josephus, Matilda Christina, Ida Augusta och Carl Johan var födda under åren 1848-1859.

I husförhörlängden står antecknat: ”Skall skrivas vid Tiveds kapell. Utfl 1850”

Det blev tydligen någon ändring, eftersom de senast födda barnen står i Askersunds landsförsamlings husförhörlängd.

År 1856 kom torparen Petter Pehrsson inflyttande från Finnerödja. Hustrun hette Cajsa Lisa Johansdotter och barnen Carl Gustaf, Johanna Lovisa, Clara Lovisa och ännu ett barn vars namn angetts otydligt. Familjen stannade till 1860.

Senare bodde Johan August Lind och Anna Stina Johansdotter i Gråmon. Sonen Johan Erik Emil föddes där 1870.

”Hellbergskan” bodde vid Gråmon mot slutet av 1800-talet. ”Hon tittade så skarpt, så en kunne bli rädd för henne”, sades det.

I Laxå bruksarkiv finns följande anteckning:

Hellbergskan, en gammal käring, förflyttades från Brattford till Slätraska i Ramundeboda och från Slätraska till Gråmon, där hon lärde ut sin visdom. Förflyttningen föranstaltades av Ramundeboda sockenmän, vilka ville befria sin socken från häxan.

Erland Johanssons styvmor var från Mellåna. Hon flyttade till Gråmon som husförestånderska åt änkemannen där. Kom i kontakt med Hellbergskan. Både hon och hennes make tog intryck av visdom och utförde ”vidskepliga gärningar” enligt Emil.

1924-1925. Gunnar Ernst elev i Davidstorps skola. Målsman August Johansson. David i Gryten bodde på torpet något år. Brukade sedan åkrarna.

Innan Åboholm idrottslokal var byggd ordnades baler i hyrda stugor. En skottårsbal hölls i Gråmon den 27 februari 1932. 24 jäntor.

Bilaga 2. Tived 1970 – sammanställning av läget Göte Hellman?

TIVED 1970 av Göte Hellman?

Socken i Vadsbo härad, Västergötland. Hör sedan 1967 till Örebro län. Ytvidd nära 150 kvadratkilometer. Därav sjöar och vattendrag ca 30 kvadratkilometer. Var fram till år 1855 en del av Udenäs.

Historik

Sjöarna och vattendragen gav länge de bästa förbindelserna mellan olika bygder. Därför kände strandborna vid Udenäs länge största samhörigheten med västgötarna i söder och väster. Sedan marknadsplatsen vid Askersund tillkommit, började ett allt livligare handelsutbyte med denna bygd. De första nybyggarna i östra Tived räknades fram till 1680-talet att tillhöra Askersunds socken.

Befolkningsutveckling

År	1570	1670	1770	1870	1970
Hushåll	6	25	133	285	149
Invånare	Ca 40	Ca 150	670	1 560	380

Näringsliv

- Forntiden och medeltiden: Jakt, fiske, boskapsskötsel, något åkerbruk. Järnframställning av myrmalm.
- 1500-talet: Mot slutet av århundradet svedjebbruk av främst finska nybyggare.
- 1600-talet: Mot mitten av århundradet förvandlades Tiveden till bruksbygd. Svedjandet förbjöds och skogstorpene tvingades att bli kolare och forbönder åt bruken.
- 1700-talet: På 1720-talet flyttades Åbo masugn till Åboholm. Många gårdar skattköptes av brukarna. Åboholms masugn revs 1763 och en stångjärnsmedja uppfördes. 1793 byggdes Åboholms sågverk.
- 1800-talet: År 1817 privilegierades Åboholms spiksmidja.
År 1863 upphörde spiksmidet.
År 1867 nedlades stångjärnsmidet.
År 1871 nedlades manufakturmidet
Omkring 1880 började massaved av gran uppköpas.
År 1920 nedlades sågverket vid Åboholm

Vägar och samfärdsel

- 1828 var den första landsvägen genom socknen färdig. En postdiligens började trafikera sträckan Udenäs – Askersund
- 1862 var järnvägen förbi Finnerödja färdigbygd
- 1879 fullbordades vägförbindelse med Finnerödja järnvägsstation
- I början av 1920-talet fick socknen telefon
- 1939 började bussförbindelsen med Askersund
- 1971 upphörde bussförbindelsen

Övrigt

1847 byggdes Tiveds kyrka
1988 byggdes samlingslokalen i Åboholm
1945/46 fick Tived elektriskt ljus
1957 togs Tiveds skola i bruk. Den ersatte kyrkskolan, uppförd 1850 och Davidstorps, Dammtorps och Vägens skolor, som var byggda på 1870-talet.
1968 ersattes Tiveds postanstalt av lantbrevbärare.
1966 flyttades sista prästen från Tived
1970 flyttades pastorsexpeditionen till Finnerödja

DAGENS PROBLEM

Skogsbruket

Den omfattande rationaliseringen som sedan 1950-talet pågår inom skogsbruket, har redan avsevärt minskat behovet av arbetskraft både från Munksjös och Domänverkets sida. Mekaniseringen tenderar för övrigt att bli ännu högre. Som ett exempel kan nämnas, att av Åboholmsdistriktets ca 20 årsarbetare, beräknas antalet efter hand kunna minskas med nära hälften. Krafter är i rörelse för att rationalisera även bondeskogsbruket.

Jordbruket

De många igenväxta åkrarna talar sitt tydliga språk. Jordgubbsodlingen har räddat många små jordbruk. Flera gårdar drivs som stödjordbruk till andra näringar.

Turismen

Turismen fortsätter att öka. Den bidrar dock ej i någon högre grad till tivedsbornas försörjning. Tätorterna runt Tiveden torde vara mest betjänta.

Pendlare

Flera tivedsbor arbetar på andra orter, såsom Hammar, Laxå mm.

Bilaga 3. Brev från Valentin

Laxå den 17/3 1981

Hej!

Översänder några teckningar över gamla stugor ungefär sådana ja kommer ihåg dem bl. a Finnematstorp, Bostadshus, Brygghus samt ladugård och loge.

Gamla stugan vid Jävres som hade ett litet kök och två stora rum, i den stugan bodde föräldrarna Larsson det var nog deras son som drunknade. Ja kommer ihåg min gamla mormor berättade om en liten pojke som hade drunknat i en vattenkälla vid Jävres, även om soldaten och Spångbergarna en av dem drunknade i Lillsjön, om brännvinsbränning och mycket annat. Även om en slaktplats öst om Häggeboda vid Lillsjön som kallades Bosakätten.

För stunden med hälsning
Valentin